

ОСНОВОПОЛОЖНИЧКИ ПРИДОНЕС

Томо Владимирски, (1904-1971), сто години од раѓањето, во Национална галерија на Македонија. ЛЉУБЕН ПАУНОВСКИ Во третата и четвртата деценија од 20-от век се раѓа македонската модерна уметност. На европската ликовна сцена се случуваат кулминациите на ликовните иновации. Слобода на мисловните визији кон општествената и научната стварност. Кон човековите и општествените стереотипи и норми. Но и кон одредени лимити, во тие процеси, на самата ликовна естетика: што и каде по оние долги стари сликарски мајсторства, и што и каде по оваа молскавична модерна? Особено, што и каде по веќе создадените и најавените нови технологии и медиуми. Овие комплексни прашања се над севкупните состојби и можности на тогашната македонска средина, и се исцрпуваат инцидентно во индивидуалното. Сепак, тоа е недвосмислено насочено на приклучувањето кон Европската културна матрица, и први најави за усвојување на цивилизацискиот западноевропски континуитет, кој и денес е во процес на усвојување. Сликаството на Владимирски има две етапи. Првата (1935-1957) со селски и градски амбиенти, визури на Чаршијата, со адекватна активност на групи или маса од луѓе. Фигурите немаат јасна персонализација. Доминира “етно-фолклорната” особеност и социјалната слика на прикажаната средина, со прилагоден импресионистички и постимпресионистички стил. Низ извесен наивизам, неспорно е стабилното владеење на композициската логика и односите на просторот и содржината. Два “Актови” и две-три мали слики со рурални визури (1938-40) го најавуваат подоцна постигнат вид на лична слободна визија. Втора фаза на Владимирски (1957-1971), е по престојот во Париз. Емоционална динамика на густите потези кои лебдат (затоа бараат дистанца). Стеблата и гранките на дрвјата стануваат драматичен крупен кадар кој сам по себе е чист апстрактен експресионизам. Овој перцептивен поглед станува идентитет на оваа фаза, посветена на мотиви од реките Вардар и Радика. Докрај ги интензивира длабоките тонови на зелената и сината боја, како лична визија за значењето и моќта на природата. Прави целосно отстапување од социјализираниот амбиент на луѓето (во првата фаза беа деперсонализирани), и стапување во стихижниот свет на природата. Крај брзите или длабоките теченија, кањоните, крајбрежните диво разгранети дрвја, “Опседнатите води”. И покрај дозираниот наивизам (присутен и кај други основоположници), можеме со сигурност да упатиме на повеќе слики кои се одлично поставени, длабоко лично доживевани, силно експресионистички изведени. Затворени со длабоките тонови на сината и зелената. Има многу примери на отстапување од луѓето и стапување во природата. Од старите будистички разговори со реката и дрвјата, до античката потрага на Диоген по човекот, па до нововековната Европска “егзистенцијална тегоба”, видувањето дека “човекот на човека волк му е”, процепите меѓу разумната душа и бездушниот разум. Целосната обземеност со природата ја отвара оваа тема за личноста на Владимирски. Монографската студија е на Мирјана Талеска.